

Profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih in vloga programa EU

dr. Borut Mikulec
Ana Stanovnik Perčič

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

374.7.091:005.963
37.014:061.1EU

MIKULEC, Borut

Profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih in vloga programa EU / Borut Mikulec, Ana Stanovnik Perčič. - Ljubljana :
Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja, 2020

ISBN 978-961-6628-63-1
1. Stanovnik Perčič, Ana
COBISS.SI-ID 304415232

Profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih in vloga programa EU

Avtorja: dr. Borut Mikulec, Ana Stanovnik Perčič

Izdal: Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja

Lektoriranje: P-Lingo, Petra Tomše, s. p.

Oblikovanje: Simetrija, d. o. o.

Tisk: Tiskarna Radovljica, d. o. o.

Naklada: 350 izvodov

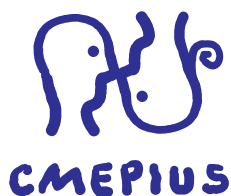
Ljubljana, februar 2020

Publikacija je brezplačna.

Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorjev in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

Profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih in vloga programa EU

**dr. Borut Mikulec
Ana Stanovnik Perčič**

KAZALO

UVOD	7
1 O IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH V SLOVENIJI	8
1.1 Kako je opredeljeno izobraževanje odraslih	8
1.2 Opredelitev pojma odrasli	8
1.3 Katere so prevladujoče oblike izobraževanja odraslih	9
1.4 Kakšen je namen izobraževanja odraslih	10
1.5 Katere programe izobraževanja odraslih poznamo	10
1.6 Katere so organizacije izobraževanja odraslih	11
2 O PROFESIONALNEM RAZVOJU OSEBJA V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH	13
2.1 Ali lahko govorimo o profesionalnem razvoju osebja v izobraževanju odraslih	13
2.2 Kakšna izhodišča za izobraževalce odraslih najdemo v kontekstu EU	14
2.2.1 V evropski politiki izobraževanja odraslih	14
2.2.2 V programih EU	15
2.2.3 V ePlatformi za izobraževanje odraslih v Evropi (EPALE)	16
2.3 Kako poteka profesionalni razvoj osebja v izobraževanju odraslih v Sloveniji	17
2.3.1 Začetno in nadaljevalno izobraževanje ter izpopolnjevanje kadrov v izobraževanju odraslih	17
2.3.2 Zakonodaja	18
2.3.3 Ugotovitve raziskav o izpopolnjevanju znanja izobraževalcev odraslih	18
2.3.4 Nekateri poklici in delovna mesta izobraževalcev odraslih v praksi	18

3 O UČINKIH SODELOVANJA V PROGRAMU EU NA PROFESIONALNI RAZVOJ IZOBRAŽEVALCEV ODRASLIH V SLOVENIJI	20
3.1 Kaj ugotavlja evalvacijsko poročilo o implementaciji in učinkih programa EU	20
3.1.1 Kako dobro izobraževalci odraslih poznajo EPALÉ in program EU	21
3.1.2 Kakšen je vpliv programa EU na profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih	21
3.2 Kaj menijo udeleženci individualne mobilnosti o učinkih na njihov profesionalni razvoj	22
3.3 Kaj menijo predstavniki ljudskih univerz o učinkih mobilnosti in strateškega partnerstva na profesionalni razvoj	24
ZAKLJUČEK	30

UVOD

»Mi smo eni taki multipraktiki, ker prodajamo tečaje, smo organizatorji, včasih smo psihologi, smo uradniki, ogromno je tudi administracije, sploh pri slovenskih projektih smo hkrati tudi pedagogi, tako da je veliko vlog, ki jih imamo.«

(intervjuvanka – koordinatorica programa EU)

Namen pričujočega gradiva je prikazati in konceptualizirati profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih ter preučiti vpliv programa EU¹ na profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih v Sloveniji.

Gradivo je sestavljeno iz treh tematskih sklopov in zaključnega dela.

V prvem tematskem sklopu (poglavje 2) prikazujemo nekatere ključne karakteristike, pomembne za razumevanje sistema izobraževanja odraslih v Sloveniji.

V drugem (poglavje 3) (i) je prikazana konceptualna opredelitev profesionalnega razvoja izobraževalcev odraslih, (ii) podana so izhodišča za razumevanje profesionalnega razvoja izobraževalcev odraslih v kontekstu evropske politike izobraževanja odraslih ter evropskih programov in projektov, (iii) prikazane so poti, zakonodaja, raziskave ter temeljne vloge, pomembne za razumevanje profesionalnega razvoja izobraževalcev odraslih v Sloveniji.

Tretji tematski sklop (poglavje 4) prikazuje: (a) rezultate evalvacijske študije o učinkih programa Erasmus+ na profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih v Sloveniji, (b) analizo učinkov individualne mobilnosti izobraževalcev odraslih na njihov profesionalni razvoj, (c) ugotovitve intervjujev s koordinatoricama programa EU na dveh izbranih ljudskih univerzah o učinkih programa EU (individualna mobilnost, strateška partnerstva) na profesionalni razvoj zaposlenih v organizaciji.

V zaključku so povzeti ključni poudarki za razumevanje profesionalnega razvoja izobraževalcev odraslih ter podani razmisleki o vplivu programa EU na profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih.

---

¹ Gre za program Vseživljenjsko učenje (VŽU) in/ali Erasmus+.

1 O izobraževanju odraslih v Sloveniji²

1.1 Kako je opredeljeno izobraževanje odraslih

Izobraževanje odraslih je izjemno kompleksno in heterogeno področje; **obsega zelo različne izobraževalne potrebe zelo heterogene populacije**. Izobraževanje odraslih »**obsega izobraževanje, izpopolnjevanje, usposabljanje in učenje oseb, ki so se kadar koli po končanem začetnem izobraževanju organizirano vključile v izobraževanje z namenom pridobiti, posodobiti, razširiti in poglobiti znanje**«.

Izobraževanje odraslih ne poteka samo v organizacijah in ustanovah, ki so namensko ustanovljene za izobraževanje. Predvsem neformalno izobraževanje, ki je manj strukturirano in standardizirano in bolj usmerjeno v specifične interese in potrebe posameznih okolij in ciljnih skupin, poteka na zelo različne načine in v različnih organizacijskih oblikah.

1.2 Opredelitev pojma odrasli

Pojem odrasli je intuitivno takoj razumljiv, a ga je težko definirati, saj je opredelitev odvisna »od pričakovanj družbe in časa, v katerem posameznik živi«. Poznamo različne opredelitve:

- Beseda označuje zrelost in osebo, ki je dosegla obdobje zrelosti (polnoletnosti); nanaša se na osebo, ki je zaključila obdobje rasti in priprave ter prešla iz stanja nezrelosti in odvisnosti v stanje zrelosti in neodvisnosti, s čimer si je pridobila status odgovornega bitja do družbe.
- Odraslega lahko opredelimo na podlagi različnih razvojnih stopenj med otroštvom, adolescenco in odraslostjo. Tovrstne opredelitve temeljijo predvsem na psihološkem in psihosocialnem razumevanju razvoja odraslega,

2 Povzeto po: Ivančič, A., Čelebič, T. Drofenik, O., Jelenc Krašovec, S., Kramar, M., Mohorčič Špolar, V. A., Možina, E., Sotošek, A., Radinovič Hajdič, M., Urbanč, M. in Vilič Klenovšek, T. (2011). Izobraževanje odraslih. V: J. Krek in M. Metljak (ur.). Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, str. 369–418. Zakon o izobraževanju odraslih. (1996). Uradni list RS, št. 12/1996. Zakon o izobraževanju odraslih. (2018). Uradni list RS, št. 6/2018. Resolucija o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020. (2013). Uradni list RS, št. 90/2013. Eurydice. (2019). Slovenia: Adult education and training. Dostopno na: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-77_en. Ličen, N. (2006). Uvod v izobraževanje odraslih: izobraževanje odraslih med moderno in postmoderno. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Hunt, C. (2005). Adult. V: L. M. English (ur.). International Encyclopedia of Adult Education. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan, str. 33–36. Titmus, C. (1996). Adult Education: Concepts and Principles. V: A. C. Tuijnman (ur.). International Encyclopedia of Adult Education and Training. Oxford, New York, Tokyo: Pergamon, str. 9–17. European Adult Learning Glossary, Level 2. Study on European Terminology in Adult Learning for a common language and common understanding and monitoring of the sector. (2008). Dostopno na: http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-b/gdbk/10/adultglossary2_en.pdf. OECD. (2013). OECD Skills Outlook 2013: First Results from the Survey of Adult Skills. OECD Publishing.

ki naj bi se zaradi svoje zrelosti učil drugače in imel drugačne izobraževalne potrebe od otrok in mladostnikov na zgodnejših stopnjah razvoja.

- Mnoge družbene in pravne konvencije povezujejo odraslost z določeno stopnjo starosti. V tem okviru je odrasli definiran kot oseba, ki je dosegla polnoletnost in pridobila volilno pravico pri določeni starosti. Vendar starost za dodelitev te pravice posamezniku med različnimi državami ni enotno definirana in variira od 16, 18 in 21 let, zaradi česar so tudi poskusi definiranja odraslega na podlagi kriterija o doseženi starosti problematični. Kljub pomislekom se v evropskem izobraževalnem prostoru za odraslega šteje vsaka oseba, ki je stara 16 let ali več in je zapustila začetno izobraževanje in usposabljanje. Tudi Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), ki ima globalni domet, v svoji študiji 'Program za mednarodno ocenjevanje kompetenc odraslih' (PIAAC) odraslega opredeli na podlagi starosti – za odraslega se šteje oseba, stara 16–65 let.
- V Sloveniji Zakon o izobraževanju odraslih (1996, 2006) in Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji (2013) odraslega opredeljujeta kot »udeleženca izobraževanja odraslih«, to je osebo, ki nima statusa učenca, dijaka ali študenta in je vključena v izobraževalni program za odrasle, medtem ko Zakon o izobraževanju odraslih iz leta 2018 določa, da so odrasli »osebe, ki so izpolnile osnovnošolsko obveznost in želijo pridobiti, posodobiti, razširiti in poglobiti svoje znanje«, oziroma je odrasli oseba, ki je stara vsaj 15 let, a ni zaključila osnovnošolskega izobraževanja oziroma izpolnila osnovnošolske obveznosti.

Če strnemo; **odrasli je oseba, ki izpolnjuje svoje individualne in kolektivne vloge**. V tem smislu se je v andragoški stroki uveljavila opredelitev, ki **odraslega opredeljuje kot osebo, ki je že zapustila redno šolanje** – ko je bilo izobraževanje njena pglavitna naloga in ko je socialna vloga učenca zavzemala največji delež njenega časa in dejavnosti – in se ob drugih socialnih vlogah vrača v organizirano izobraževanje, nadaljuje svoje izobraževanje samostojno ali se uči kako drugače.

1.3 Katere so prevladujoče oblike izobraževanja odraslih

Izobraževanje odraslih lahko poteka kot **poklicno izobraževanje** ali kot **splošno izobraževanje**, namenjeno osebni rasti in razvoju ter kulturnemu zavedanju in splošnim družbenim potrebam.

Nizka stopnja regulacije in formalizacije izobraževanju odraslih omogoča prilagodljivost, zato **predstavlja pomemben način dopolnjevanja in prilagajanja znanja in spretnosti glede na spreminjajoče se zahteve gospodarstva in družbe kot celote**, kot tudi glede na individualne potrebe in interese. Vendar nizki stopnji regulacije in formalizacije lahko zmanjšujeta transparentnost in merljivost izidov in učinkov izobraževanja odraslih.

1.4 Kakšen je namen izobraževanja odraslih

Izobraževanje odraslih že dolgo ne predstavlja več prvenstveno druge priložnosti za tiste, ki so bili izobraževalno prikrajšani v obdobju mladosti, temveč je **pomemben dejavnik razvoja in izboljševanja človeškega kapitala za**

povečevanje produktivnosti in konkurenčnosti ter socialnega in kulturnega kapitala, kar je nujno za zmanjševanje demokratičnega deficita in ohranjanje družbene kohezije.

1.5 Katere programe izobraževanja odraslih poznamo

Izobraževalni programi so:

- **javnoveljavni izobraževalni programi**, ki omogočajo pridobitev javnoveljavne izobrazbe ali poklicne kvalifikacije,
- **drugi izobraževalni programi za odrasle**, od katerih nekateri omogočajo pridobitev javnoveljavne listine (ne dajejo po javnoveljavne izobrazbe), drugi pa so programi neformalnega izobraževanja, ki ne dajejo niti javnoveljavne izobrazbe niti javnoveljavnega znanja.

Tabela 1: Programi izobraževanja odraslih glede na prednostno področje, tip in vrsto izobraževalnih programov

Prednostno področje	Tip izobraževalnega programa	Izobraževalni programi
Splošno izobraževanje odraslih	Programi za pismenost in temeljne spretnosti	Usposabljanje za življenjsko uspešnost: <ul style="list-style-type: none"> - Beremo in pišemo skupaj - Most do izobrazbe - Izzivi podeželja - Moj korak - Jaz in moje delovno mesto
	Drugi programi	<ul style="list-style-type: none"> - Računalniška pismenost za odrasle - Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM) - javnopriznani jezikovni programi (npr. Madžarščina za odrasle, Angleščina za odrasle, Nemščina za odrasle itd.) - programi za priseljence (Začetna integracija priseljencev, Slovenščina kot drugi in tuji jezik, Slovenščina za tujce)
	'Svobodno' (<i>liberal</i>) izobraževanje	<ul style="list-style-type: none"> - študijski krožki - središča za samostojno učenje - borze znanja

Prednostno področje	Tip izobraževalnega programa	Izobraževalni programi
Izobraževanje za dvig izobrazbene ravni odraslih	Osnovnošolsko izobraževanje	- osnovnošolsko izobraževanje
	Srednješolsko izobraževanje	- nižje poklicno izobraževanje - poklicno izobraževanje - srednje strokovno in tehniško izobraževanje - srednje splošno izobraževanje - mojstrsko, delovodsko, poslovodsko izobraževanje
	Terciarno izobraževanje	- višješolsko izobraževanje - visokošolsko izobraževanje (izredni študij)
Usposabljanje in izobraževanje za potrebe dela	Programi aktivne politike zaposlovanja	- delovni preizkus za mlade - institucionalno usposabljanje - priprave na nacionalne poklicne kvalifikacije - projektno učenje za mlajše odrasle

Vir: Eurydice, 2018

Poleg navedenih programov, ki večinoma potekajo v izobraževalnih institucijah, pa programe izobraževanja odraslih izvajajo tudi organizacije, ki po svoji glavni dejavnosti niso izobraževalne organizacije, vendar izobraževanje opravljajo kot dodatno dejavnost: poklicna in strokovna društva in združenja in njihove zveze; javna uprava; podjetja; različna interesna združenja in društva ter organizacije v okviru nevladnega sektorja; knjižnice, muzeji in galerije; avtošole. Številne oblike neformalnega izobraževanja poleg javnih organizacij za izobraževanje odraslih izvajajo torej tudi društva, nevladne organizacije, podjetja in zasebne izobraževalne organizacije, ki so ključni element izobraževalne ponudbe pri izobraževanju odraslih.

1.6 Katere so organizacije izobraževanja odraslih

- **Ljudske univerze:** so ključne izvajalke izobraževanja odraslih. Izvajajo formalno in neformalno izobraževanje odraslih za poklicne, osebne ter splošne potrebe. Trenutno jih je v Sloveniji 34³.
- **Univerze za tretje življenjsko obdobje:** nastale so sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja in ciljajo na upokojece, starejše delavce in delavce pred upokojitvijo. Trenutno jih je 51⁴. Organizirane so kot samostojne institucije ali pa delujejo v sklopu drugih institucij, kot so knjižnice, ljudske univerze itd. Njihov cilj je spodbujati starejše, da skozi učenje ostanejo aktivni tudi v tretjem življenjskem obdobju; izvajajo neformalne izobraževalne programe.
- **Izobraževalni centri v podjetjih:** zadovoljujejo izobraževalne potrebe zaposlenih v konkretnem podjetju, lahko tudi za več podjetij. Delujejo kot posebna organizacijska enota z ustreznimi kadrovskimi in materialnimi

3 Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/izobrazevanje_odraslih/seznam_ljudskih_univerz/.

4 Dostopno na: <http://www.utzo.si/predstavitve/>.

resursi. Lahko pa v podjetjih delujejo tudi službe za izobraževanje, ki skrbijo za organizirano zagotavljanje izobraževalnih potreb zaposlenih.

- **Srednje, višje in visoke šole ter fakultete:** 47 javnih srednjih šol, 66 višjih strokovnih šol in 107 visokošolskih zavodov zagotavlja formalno izobrazbo odraslim v izobraževanju.
- **Izobraževalni centri pri delodajalskih organizacijah** (podjetniških zbornicah): Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, Združenje menedžerjev ipd.
- **Institucije, društva, združenja in organizacije:** organizacije, ki po svoji glavni dejavnosti niso izobraževalne organizacije, vendar izobraževanje opravljajo kot dodatno dejavnost (poklicna in strokovna društva in združenja in njihove zveze, javna uprava, druga različna interesna združenja in društva ter organizacije v okviru nevladnega sektorja; knjižnice, muzeji in galerije; avtošole).
- **Zasebne izobraževalne organizacije:** začele so se ustanovljati s prehodom Slovenije v tržno gospodarstvo in izvajajo tako formalno kot tudi neformalno izobraževanje, predvsem poklicno in strokovno, pa tudi neformalno izobraževanje za zadovoljevanje potreb in interesov posameznikov.

Pregled ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji po izvajalcih in izobraževalnih programih je dostopen na spletni strani Kam po znanje (<https://pregled.acs.si/>).

2 O profesionalnem razvoju osebja v izobraževanju odraslih⁵

Tako mednarodne in evropske nadnacionalne organizacije (npr. UNESCO, EU) kakor tudi raziskovalna skupnost v izobraževanju odraslih si delijo mnenje o pomenu dobro usposobljenega kadra v izobraževanju odraslih. Vendar je zaradi **raznolikosti področja izobraževanja odraslih vrsta strokovnjakov, ki delajo v izobraževanju odraslih, zelo raznolika**, odvisna od sektorja in institucije, v kateri delajo izobraževalci odraslih. Na primer: področja dela izobraževalcev odraslih, ki delajo na šolah ter ljudskih univerzah, komercialnih inštitutih, v podjetjih, visokošolskih ustanovah, strankah, sindikatih, nevladnih organizacijah, društvih in interesnih združenjih, knjižnicah, muzejih in galerijah, se medsebojno lahko zelo razlikujejo. Prav tako pa se medsebojno močno razlikuje tudi izobrazba izobraževalcev odraslih, saj ta prihaja iz različnih znanstvenih disciplin.

Ta raznolikost področja izobraževanja odraslih vsekakor predstavlja izziv za profesionalizacijo izobraževanja odraslih, zato ta ostaja projekt, ki se nenehno vrši. Med osrednjimi nalogami, ki jih opravljajo izobraževalci odraslih, so največkrat omenjene upravljanje, načrtovanje, svetovanje in poučevanje.

2.1 Ali lahko govorimo o profesionalnem razvoju osebja v izobraževanju odraslih

Raziskovalci izobraževanja odraslih ugotavljajo, da **izobraževanja odraslih ni mogoče opredeliti kot klasične (tradicionalne) profesije** (kot sta npr. medicina, pravo), **saj na področju izobraževanja odraslih obstaja več**

5 Povzeto po:

Čelebič, T., Drofenik, O., Ivančič, A., Jelenc Krašovec, S., Mohorčič Špolar, V. A. in Zver, E. (2011). *Izobraževanje odraslih v Sloveniji: stanje in izzivi*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Ivančič, A., Čelebič, T., Drofenik, O., Jelenc Krašovec, S., Kramar, M., Mohorčič Špolar, V. A., Možina, E., Sotošek, A., Radinovič Hajdič, M., Urbanč, M. in Vilič Klenovšek, T., (2011).

Izobraževanje odraslih. V: J. Krek in M. Metljak (ur.). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, str. 369–418. *Zakon o izobraževanju odraslih*. (1996).

Uradni list RS, št. 12/1996. *Zakon o izobraževanju odraslih*. (2018).

Uradni list RS, št. 6/2018. Mikulec, B. (2019).

Competences of adult education professionals in the European and Slovene context. *Journal of Adult and Continuing Education*, DOI: <https://doi.org/10.1177/1477971418805502>. Doyle, L., Egetenmeyer, R., Singai, C. in Devi, U. (2016).

Professionalisation as development and as regulation: Adult education in Germany, the United Kingdom and India. *International Review of Education*, 62, št. 3, str. 317–341. Ovesni, K. (2018).

Professionalization of the Field of Adult Education in Former Yugoslavia. *Andragoška spoznanja*, 24, št. 4, str. 19–36. Egetenmeyer, R., Schmidt-Lauff, S., & Boffo, V. (ur.) (2017).

Adult Learning and Education in International Contexts: Future Challenges for its Professionalization. Comparative Perspectives from the 2016 Würzburg Winter School. Frankfurt. Peter Lang. Nemeth, B. (2017).

The role of person and personality in adult education. Adult educators with changing missions and engagements. *Andragogical Studies*, 2, str. 9–26. Možina, T. (2011).

Andragoško spopolnjevanje in strokovni razvoj izobraževalcev odraslih. *Andragoška Spoznanja*, 17, št. 4, str. 23–43.

poklicev in delovnih mest. Zato pravijo, da je treba **profesionalni razvoj osebja v izobraževanju odraslih obravnavati kot razvoj profesionalnosti** (strokovnosti), to je **profesionalnega ravnanja osebe z ustreznim znanstvenim znanjem in etičnim kodeksom**, ki dela v praksi na področju izobraževanja odraslih.

K razvoju profesionalnosti osebja, ki dela v praksi izobraževanja odraslih, bistveno prispevajo različne strokovne organizacije, kot so: univerze, ki izvajajo študijske programe s področja izobraževanja odraslih (ter druge programe izpopolnjevanja); (nacionalni) inštituti (centri) za izobraževanja odraslih, ki združujejo raziskovanje in razvoj s potrebami prakse, skrbijo za profesionalni razvoj osebja v izobraževanju odraslih z izobraževanjem, usposabljanjem in izpopolnjevanjem ter izvajajo druge naloge; združenja izvajalcev izobraževanja odraslih (ali združenja posameznih vrst organizacij v izobraževanju odraslih, npr. združenje ljudskih univerz, združenje univerz za tretje življenjsko obdobje ipd.); društva, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih.

Poleg strokovnih organizacij s področja izobraževanja odraslih k profesionalizaciji izobraževanja odraslih bistveno prispevata še: (a) država, in sicer z upravljanjem sistema izobraževanja odraslih prek zakonodaje in izobraževalnih politik; (b) strokovno osebje in učeči se prek vzajemnega procesa poučevanja in učenja.

2.2 Kakšna izhodišča za izobraževalce odraslih najdemo v kontekstu EU

2.2.1 V evropski politiki izobraževanja odraslih

S prelomom tisočletja lahko opazimo, da je **EU posvetila posebno pozornost izobraževanju odraslih**. V okviru evropske politike izobraževanja odraslih je posebna pozornost namenjena tudi profesionalnemu razvoju izobraževalcev odraslih. **Temeljni dokumenti evropske politike** izobraževanja odraslih, kot npr. Učenje odraslih: Za učenje ni nikoli prepozno (2006), Učenje odraslih: Za učenje je vedno pravi čas (2007), Akcijski načrt za izobraževanje odraslih: Za učenje je vedno pravi čas, Resolucija Sveta o prenovljenem evropskem programu za izobraževanje odraslih (2011), Zaključno poročilo tematske delovne skupine za kakovost izobraževanja odraslih (2013), Poti izpopolnjevanja: nova priložnost za odrasle (2016), izpostavljajo pomen strokovnega razvoja zaposlenih v izobraževanju odraslih, saj ta predstavlja bistven dejavnik kakovosti v izobraževanju odraslih. Ob tem prav tako izpostavljajo nekatere manj ugodne dejavnike za profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih, saj so ti soočeni s prekarnimi delovnimi pogoji, z zaposlovanjem za polovični delovni čas (ali delo opravljajo kot prostovoljci), imajo malo možnosti za poklicno napredovanje, v nekaterih državah članicah EU pa prav tako posvečajo malo pozornosti začetnemu izobraževanju in nadaljnjemu izpopolnjevanju izobraževalcev odraslih.

Evropski Svet tako državam članicam med drugim priporoča, naj si **prizadevajo za zagotavljanje kakovosti storitev ponudnikov izobraževanja odraslih in zaboljšanje kakovosti osebja v izobraževanju odraslih**, in sicer **z vzpostavitvijo učinkovitih sistemov njihovega začetnega izobraževanja in nadaljnega izpopolnjevanja, poklicnega razvoja ter s spodbujanjem mobilnosti učiteljev, vodij usposabljanja in drugega osebja v izobraževanju odraslih**.

2.2.2 V programih EU⁶

Eno izmed takšnih spodbud vsekakor predstavlja program Erasmus+.

Erasmus+ je program Evropske unije, ki spodbuja povezovanje, sodelovanje in mobilnosti na področju izobraževanja in usposabljanja, mladine ter športa. Je naslednik programa Vseživljenjsko učenje in se izvaja v obdobju med 2014 in 2020. Z letom 2021 prihaja nov program, ki bo vsebinsko in organizacijsko v veliki meri sledil ustaljeni praksi obstoječega programa.

Program pokriva celotno vertikalno izobraževalnega sistema in tako lahko v okviru tega programa sredstva za sodelovanje dobijo tudi organizacije, ki delujejo na področju izobraževanja odraslih.

V kontekstu omenjenih programov EU je **izobraževanje odraslih opredeljeno kot splošno nepoklicno izobraževanje, ki se večinoma nanaša na krepitev temeljnih kompetenc odraslih**. Organizacije lahko sodelujejo v dveh tipih projektov, ki se razlikujeta glede na to, kakšne so potrebe organizacije, in posledično, kakšen je cilj projekta.

Projekti mobilnosti (ključna aktivnosti 1 – KA1) se osredotočajo **na kakovost dela organizacij za izobraževanje odraslih**. Če organizacija zazna potrebe na področju razširitve kompetenc, znanj in izkušenj svojega osebja, se lahko odloči za sodelovanje v projektu mobilnosti. Le-ta izobraževalcem omogoča udeležbo na strukturiranem tečaju, obisk sorodne institucije v tujini, kjer si s kolegom ali kolegi iz te institucije izmenjajo izkušnje, morda na tej instituciji tudi poučujejo. Sodelovanje v projektih naj bi doprineslo k večji kakovosti dela izobraževalcev in aktivnosti za učeče se odrasle, boljše razumevanje družbene, jezikovne in kulturne raznolikosti ter odzivanje nanjo, priložnosti za strokovni in poklicni razvoj, prav tako tudi izboljšano znanje tujih jezikov izobraževalcev. Vse to posledično vodi k večji kakovosti dela same organizacije za izobraževanje odraslih.

Strateška partnerstva (ključna aktivnost 2 – KA2) se osredotočajo **na kakovost sistema izobraževanja**. Namejnena so iskanju rešitev na določenem področju, kjer je identificirana pomanjkljivost (neustrezna gradiva za določeno ciljno skupino, neprilagojen kurikulum itn.) ali je potrebna nadgradnja obstoječega načina dela. V projektih strateških partnerstev sodelujejo organizacije iz različnih držav in lahko razvijejo določeno inovacijo, ki naslovi identificirano pomanjkljivost (na primer nov kurikulum, nov priložnik, nova gradiva za delo ...), ali pa medsebojno prenašajo dobro prakso na področju, kjer se identificira, da organizacije lahko s tem medsebojno obogatijo svoje delo, delijo to dobro prakso na nacionalni ravni in s tem prispevajo k izboljšanju kakovosti sistema. Sodelovanje v projektu strateškega partnerstva pomeni doprinos k okrepljeni zmogljivosti delovanja organizacij na ravni EU oz. mednarodni ravni ter omogoča inovativno in boljše usmerjenost organizacije k svoji ciljni skupini. Ob ustrezni diseminaciji rezultatov sodelovanje prispeva h kakovosti sistemov izobraževanja v sodelujočih državah.

Navajamo nekaj primerov izvedenih projektov, ki jih je sofinancirala EU:

- V sklopu programa Vseživljenjsko učenje (podprogram Grundtvig) je podprla projekt 'Na poti do dobrega izobraževalca odraslih' (krajše AGADE)⁷, ki je identificiral temeljna področja znanja, spretnosti in etični kodeks izobraževalcev odraslih v Evropi. Rezultate projekta je v obliki priporočil povzelo tudi Evropsko združenje za izobraževanje odraslih (EAEA)⁸.

⁶ Gre za program Vseživljenjsko učenje (VŽU) in/ali Erasmus+.

⁷ Številka projekta: 114092-CP-I-2004-1-EE-Grundtvig-GIL

⁸ Dostopno na: http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-b/gdbk/06/adult_education%20trends.pdf.

- Sofinancirala je projekt 'Poklici izobraževalcev odraslih v Evropi' (krajše ALPINE), ki je preučeval spretnosti in kompetence izobraževalcev odraslih v neformalnem (oziroma nepoklicnem) izobraževanju. Z vidika vlog, ki jih opravljajo izobraževalci odraslih, je projekt izpostavil, da je poučevanje še vedno najvažnejša naloga izobraževalcev odraslih, a se ji pridružujejo še druge naloge, kot so: menedžment, svetovanje, coaching in supervizija, finančna administracija, pridobivanje projektov ter aktivnosti, povezanih z razvojno strategijo in evalvacijo⁹.
- Sofinancirala je raziskovalno poročilo 'Ključne kompetence za poklice v izobraževanju odraslih'¹⁰, ki je identificiralo sedem generičnih kompetenc, relevantnih za izvajanje vseh aktivnosti na področju izobraževanja odraslih (te kompetence naj bi razvil vsak strokovnjak, ki dela na področju izobraževanja odraslih), ter dvanajst specifičnih kompetenc, ki so odvisne od področja dela izobraževalcev odraslih.
- V sklopu programa Erasmus+ je sofinancirala projekt 'Primerjalne študije v izobraževanju odraslih in vseživljenjskem učenju' (krajše COMPALL), ki je s pripravo in implementacijo modula COMPALL na drugi ali tretji bolonjski stopnji v različnih evropskih univerzah pripomogel h krepitvi profesionalizacije izobraževalcev odraslih v evropskem prostoru. Projekt je prav tako vzpostavil spletno skupnost diplomantov in mladih raziskovalcev s področja izobraževanja odraslih¹¹.

2.2.3 V ePlatformi za izobraževanje odraslih v Evropi (EPALE)

EU poleg sodelovanja v programih spodbuja tudi **povezovanje izobraževalcev z enega ali z različnih področij izobraževanja in jih tudi prek tega spodbuja k sodelovanju ali medsebojni izmenjavi znanj, dobrih praks in izkušenj**. Na področju izobraževanja odraslih je tako aktivna platforma EPALE¹², ki zajema tako vsebine s poklicnega kot nepoklicnega izobraževanja odraslih.

To je elektronska platforma za izobraževanje odraslih v Evropi, **namenjena strokovnjakom na področju izobraževanja odraslih**. Na voljo je v slovenskem jeziku ter tudi preostalih 23 uradnih jezikih EU. Na EPALE lahko izobraževalci odraslih na enem mestu sledijo novicam, spletnim dnevnikom, virom in dogodkom, spremljajo razvoj politike izobraževanja odraslih, prav tako pa omogoča iskanje ter izmenjavo dobrih praks strokovnjakov na področju izobraževanja odraslih iz vse Evrope.

Izobraževalci iz vse Evrope lahko na platformi **spremljajo dogajanje na svojem področju v drugih državah**, najdejo **sorodne organizacije, ki delijo svoje izkušnje**. Na ta način se delijo prakse, organizacije lahko na platformi najdejo tematike, ki jih zanimajo, morda pa tudi partnerje za sodelovanje v projektih.

9 Dostopno na: https://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/MumAE/adultprofreport_en.pdf.

10 Dostopno na: <https://docplayer.net/30496777-Key-competences-for-adult-learning-professionals.html>.

11 Dostopno na: <https://www.hw.uni-wuerzburg.de/compall/startseite/> in <https://www.linkedin.com/groups/8445381>.

12 Spletna stran: <https://ec.europa.eu/epale/sl>.

2.3 Kako poteka profesionalni razvoj osebja v izobraževanju odraslih v Sloveniji

2.3.1 Začetno in nadaljevalno izobraževanje ter izpopolnjevanje kadrov v izobraževanju odraslih

Za sistematično **začetno izobraževanje izobraževalcev odraslih** skrbijo:

- Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani s študijskim programom Andragogika na drugi in tretji bolonjski stopnji (v sklopu interdisciplinarnega programa Humanistika in družboslovje), medtem ko študijski program Pedagogika in andragogika na prvi bolonjski stopnji omogoča pridobitev znanja s področja izobraževanja odraslih v sklopu posameznih predmetov;
- Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem s študijskim programom Izobraževanje odraslih in razvoj kariere, medtem ko študijski program Edukacijske vede/pedagogika na prvi bolonjski stopnji omogoča pridobitev znanja s področja izobraževanja odraslih v sklopu posameznih predmetov.

Znanje s področja izobraževanja odraslih se lahko pridobi tudi v sklopu posameznih predmetov na prvi in drugi bolonjski stopnji v programu Pedagogika na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru; v sklopu posameznih predmetov na prvi, drugi in tretji stopnji v programu Organizacija in management kadrovskih in izobraževalnih sistemov na Fakulteti za organizacijske vede Univerze v Mariboru; v sklopu posameznih predmetov na drugi stopnji v programu Sociologija – upravljanje organizacij, človeških virov in znanja ter na tretji stopnji v programu Organizacijsko kadrovske študije na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani; v sklopu posameznih predmetov na prvi stopnji v programu Inovativni menedžment v socialni in izobraževanju in drugi stopnji v programu Menedžment v socialni in izobraževanju na Fakulteti DOBA ter v drugih sorodnih programih.

Filozofska fakulteta v Ljubljani in Mariboru, Pedagoška fakulteta v Ljubljani, Mariboru in Kopru v sklopu programov izpopolnjevanja izvajajo pedagoško-andragoško izobraževanje za strokovne delavce v osnovnih in srednjih šolah ter predavatelje višjih strokovnih šol. Strokovnjaki (diplomanti nepedagoškega študija na drugih fakultetah) si s tem študijskim modelom pridobijo licenco učitelja.

Za nadaljevalno izpopolnjevanje izobraževalcev odraslih, tistih, ki že delujejo na področju izobraževanja odraslih ali delujejo na drugih področjih, a se pri svojem delu srečujejo tudi z izobraževanjem odraslih, je **odgovoren Andragoški center Slovenije (ACS)**¹³. Tri temeljne vrste izpopolnjevanja, ki jih izvaja ACS, so:

- splošno temeljno usposabljanje in izpopolnjevanje za andragoško delo (znanje andragoškega cikla);
- temeljno specialistično usposabljanje za posebne vloge v andragoškem delu (specialistična znanja za opravljanje posebnih vlog v izobraževanju odraslih);
- andragoško izpopolnjevanje (izpopolnjevanje znanja ter krepitev strokovne identitete).

¹³ Glej: https://izobrazevanje.acs.si/programoteka_as/.

2.3.2 Zakonodaja

Izobraževanje odraslih sodi med področja, kjer so **izobrazbene zahteve za opravljanje del in nalog**, ki so formalno določene kot temeljni pogoj za izvajanje izobraževalne dejavnosti, **zakonsko določene**. »Izobraževanje odraslih opravljajo učitelji, predavatelji višjih strokovnih šol, organizatorji izobraževanja odraslih in drugi strokovni delavci v ljudskih univerzah, šolah oziroma njihovih enotah, specializiranih organizacijah za izobraževanje odraslih in drugih organizacijah, ki so registrirane za izobraževanje odraslih [...], v podjetniških izobraževalnih centrih in zasebniki, ki imajo status zasebnega učitelja.« Pogoj je **visokošolska izobrazba druge stopnje ustrezne smeri**, osebe, ki prihajajo z drugih izobraževalnih smeri, pa morajo opraviti **program pedagoško-andragoškega izobraževanja**, ki je javnoveljavno in ga izvajajo pristojne univerzitetne ustanove. Zahteva se tudi **opravljanje strokovnega izpita**. Prav tako so mladi, ki končujejo visokošolski oz. univerzitetni študij na tem področju, pred zaposlitvijo po zakonu obvezni opraviti **pripravnništvo**, ki traja od 8 do 10 mesecev, odvisno od dosežene izobrazbe.

Izpolnjevanje omenjenih zahtev velja za tiste, ki se želijo vpisati v razvid pri pristojnem ministrstvu. Izpolnjevanje izobrazbenih zahtev se zahteva tudi za izvajanje neformalnega izobraževanja, ki ni javnoveljavno, je pa (so)financirano iz javnih sredstev.

2.3.3 Ugotovitve raziskav o izpopolnjevanju znanja izobraževalcev odraslih

Iz dostopnih in opravljenih študij o profesionalnem razvoju osebja v izobraževanju odraslih (na osnovnošolski in srednješolski ravni ter v neformalnem izobraževanju odraslih) lahko izpostavimo, da na področju izobraževanja odraslih: **delo opravljajo osebe različnih izobrazbenih profilov; prevladujejo zaposlitve po avtorskih in podjemnih pogodbah; po formalni izobrazbi prevladuje osebje z visokošolsko izobrazbo; pedagoško-andragoško izobrazbo ima le polovica učiteljev in drugih strokovnih delavcev, med tistimi s pedagoško-andragoško izobrazbo pa jih ima tri četrtine opravljen tudi strokovni izpit.**

V študiji, ki jo je leta 2008 izpeljal ACS o andragoškem izpopolnjevanju izobraževalcev odraslih, so ugotovili, da skoraj 70 odstotkov vprašanih andragoško znanje izpopolnjuje v organizaciji, kjer delajo kot izobraževalci odraslih, dobrih 40 odstotkov se jih izpopolnjuje na ACS, 36 odstotkov na različnih domačih strokovnih posvetih, dobrih 20 odstotkov v mednarodnih projektih, slabih 20 odstotkov na študijskih obiskih v tujini, manj kot 15 odstotkov na Filozofski fakulteti (in dobrih 6 odstotkov na drugih fakultetah), dobrih 8 odstotkov pa svojega znanja ne izpopolnjuje.

2.3.4 Nekateri poklici in delovna mesta izobraževalcev odraslih v praksi

Nekateri temeljni poklici, delovna mesta in vloge, ki jih opravljajo izobraževalci odraslih v današnji praksi, so:

- andragog,
- organizator izobraževanja odraslih,
- direktor/ravnatelj izobraževalne organizacije za odrasle,
- vodja izobraževanja odraslih,
- učitelj (predavatelj) odraslih,
- mentor v izobraževanju odraslih (npr. mentor v e-izobraževanju, mentor študijskih krožkov, mentor v programu projektno učenje mlajših odraslih, mentor v podjetju, mentor pri univerzi za III. življenjsko obdobje ipd.),
- svetovalec v izobraževanju odraslih (npr. svetovalec v središču ISIO, svetovalec za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih, svetovalec pri organiziranem samostojnem učenju ipd.),
- inštruktor v izobraževanju odraslih,
- animator v izobraževanju odraslih,
- informator v izobraževanju odraslih.

3 O učinkih sodelovanja v programu EU na profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih v Sloveniji

K profesionalnemu razvoju izobraževalcev odraslih lahko poleg sistema začetnega izobraževanja in nadaljnega izpopolnjevanja **pripomore tudi sodelovanje v projektih mobilnosti ali v projektih strateških partnerstev v okviru programa Erasmus+.**

V skladu z navedenim nas je zanimalo, kakšni so učinki sodelovanja v programu EU na profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih v Sloveniji. V ta namen smo:

1. povzeli rezultate evalvacijske študije 'Vmesno nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+¹⁴, ki je med drugim preučevala tudi profesionalni razvoj na področju izobraževanja odraslih;
2. analizirali poročila 207 udeležencev, ki so se udeležili individualne mobilnosti na področju izobraževanja odraslih v okviru ključne aktivnosti 1¹⁵, glede na njihov profesionalni razvoj;
3. analizirali mednarodno (so)delovanje (individualna mobilnost, strateška partnerstva) dveh izbranih ljudskih univerz v Sloveniji v okviru ključnih aktivnosti 1 in 2 glede na profesionalni razvoj zaposlenih v organizaciji.

3.1 Kaj ugotavlja evalvacijsko poročilo o implementaciji in učinkih programa EU

Zgoraj omenjena evalvacijska študija je na področju izobraževanja odraslih zajela 301 institucijo s področja izobraževanja odraslih (ljudske univerze, enote izobraževanja odraslih na srednjih šolah, zasebne institucije in druge zavode) in 152 respondentov; od teh so bili za analizo primerni odgovori 89 respondentov.

Izmed analiziranih jih je 40 % opravljalo delo direktorja, 25 % je bilo organizatorjev izobraževanja odraslih, 17 % je bilo vodij izobraževanja odraslih, 8 % je bilo koordinatorjev programa EU¹⁶, po 3 % pa je opravljalo delo učitelja, delo strokovnega sodelavca ter druga dela. Vprašani so prihajali iz različnih institucij: 33 % iz enote za izobraževanje

14 Klemenčič, E. (2017). *Vmesno nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+*. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/SMEU/E_nacionalno_porocilo_izobrazevanje.pdf

15 Cmeplus, 2019 (interno gradivo).

16 Gre za program Vseživljenjsko učenje (VŽU) in/ali Erasmus+.

odraslih na srednji šoli, 29 % iz zasebne organizacije za izobraževanje odraslih, 18 % iz ljudskih univerz, po 3 % iz nevladnih organizacij in drugih specializiranih organizacij, 17 % pa od drugih izvajalcev (npr. javnega zavoda, razvojne agencije, mladinskega centra ipd.).

Študija je preučevala učinke programa Erasmus+ na individualni, institucionalni in sistemski ravni. Anketiranci so v odgovoru izbrali eno od treh možnosti: ali je bil učinek na določenem področju negativen, pozitiven ali ga sploh ni bilo.

3.1.1 Kako dobro izobraževalci odraslih poznajo EPALE in program EU

Večina izobraževalcev odraslih (68 %) je mnenja, da program EU dobro pozna, medtem ko je EPALE (Elektronska platforma za izobraževanje odraslih v Evropi) še nekoliko manj poznana; platformo pozna 37 % vprašanih, medtem ko jo dobro pozna 31 % vprašanih.

3.1.2 Kakšen je vpliv programa EU na profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih

Na ravni institucije

Na ravni institucije se je profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih preučeval prek mnenja anketirancev o pozitivnem vplivu na številna področja dela organizacij, na primer na spodbujanje medpredmetnega povezovanja, novih oblik in metod poučevanja, uporabe novih študijskih pripomočkov in gradiv, izvajanja obveznega programa in dodatnih dejavnosti, uporabe IKT v zavodu ter glede na sporazumevalne zmožnosti zaposlenih v tujem jeziku.

Največ anketirancev (91 %) meni, da ima sodelovanje v programu EU pozitiven vpliv **na uporabo novih učnih pripomočkov in gradiv, seznanjenost z novimi oblikami in metodami poučevanja, uporabo raznolikih oblik in metod poučevanja, usposabljanje izobraževalcev v znanju tujih jezikov, poznavanje in razumevanje sistemov izobraževanja odraslih v državah partnericah, poznavanje tujih didaktičnih okolij, motiviranost izobraževalcev za uvajanje sprememb in novosti v poučevanje.**

Nekoliko manj (med 80 % in 90 %) jih meni, da ima sodelovanje pozitiven vpliv na **socialne kompetence izobraževalcev, organizacijske in vodstvene veščine izobraževalcev** (zmožnost in pripravljenost organiziranja in vodenja projektov ter timov), **ozaveščenost izobraževalcev o evropskih kulturnih in moralnih vrednotah, krepitev spoštovanja različnih kultur in poznavanje evropskih institucij in njihovega delovanja.**

Pridobljeni rezultati, ki se osredotočajo predvsem na preučevanje profesionalnega razvoja izobraževalcev odraslih v relaciji do poučevanja, torej na vlogo, ki jo opravlja predvsem učitelj odraslih, kažejo, da program EU prispeva h **krepitvi in posodabljanju didaktičnega znanja, k uporabi tujega jezika in delovanju v mednarodnem** (interkulturalnem) **okolju ter krepitvi organizacijske in vodstvene spretnosti.**

Na ravni sistema

Na ravni sistema izobraževanja se je profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih preučeval prek mnenja anketirancev o pozitivnem vplivu na različne aspekte dela organizacij, med drugim tudi na kakovosti dela organizacij in na profesionalni razvoj strokovnih delavcev.

Največ anketirancev (96 %) meni, da sodelovanje v programu EU pozitivno vpliva na **inovacije in razširjanje dobrih praks znotraj Slovenije**, 93 % jih meni, da na **profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih**, 91 % pa, da na **pospeševanje kakovostnih izboljšav in splošen dvig kakovosti učenja/poučevanja**.

Med 80 % in 90 % vprašanih meni, da sodelovanje v programu pozitivno vpliva na **internacionalizacijo sistema izobraževanja odraslih, sodelovanje različnih deležnikov** (izobraževalcev, odločevalcev, lokalne skupnosti ...), **promocijo zavedanja o pomenu vseživljenjskega učenja v Evropi, podporo nacionalnim politikam izobraževanja odraslih (IO), razširjanje dobrih praks v Evropi in boljšo uporabo orodij EU za preglednost in priznavanje**.

Temeljno sporočilo pridobljenih rezultatov evalvacijske študije je torej v tem, da po mnenju strokovnih delavcev v **izobraževanju odraslih program EU prispeva tako h kakovosti sistema izobraževanja odraslih kot tudi k njihovem profesionalnemu razvoju na sistemski ravni**.

3.2 Kaj menijo udeleženci individualne mobilnosti o učinkih na njihov profesionalni razvoj

V analizo individualne mobilnosti udeležencev smo zajeli podatke v obdobju 2014–2016. Leta 2014 se je individualne mobilnosti udeležilo 114 strokovnih delavcev, leta 2015 69, leta 2016 pa 24 strokovnih delavcev¹⁷. Skupno torej 207 strokovnih delavcev.

Podatke smo zbrali na podlagi izpolnjenih individualnih poročil o mobilnosti, ki jih izpolni vsak udeleženec po končani mobilnosti. Organizacija, ki je prijaviteljica projekta, mora namreč o vsaki mobilnosti posebej poročati v sistem za poročanje (Mobility Tool+). Prek tega sistema se udeležencu mobilnosti samodejno pošlje vprašalnik, s pomočjo katerega udeleženec izdelava poročilo o svoji mobilnosti. Udeleženec na petstopenjski lestvici (1 – močno se ne strinjam do 5 – močno se strinjam) oceni pomen mobilnosti na njegov osebni in profesionalni razvoj. V tabeli 2 so prikazani rezultati individualne mobilnosti na osebni in profesionalni razvoj strokovnih delavcev na področju izobraževanja odraslih.

¹⁷ Število odobrenih projektov vsako leto narašča, z izjemo leta 2016, ko smo zabeležili drastičen padec prijav, posledično pa so bili odobreni le 4 projekti v akciji individualna mobilnost (KAI). V tem letu je bilo tudi bistveno manj udeležencev.

Tabela 2: Osebni in profesionalni razvoj strokovnih delavcev po opravljeni mobilnosti

Osebni in profesionalni razvoj po opravljeni mobilnosti	Povprečna vrednost	Število udeležencev	Standardni odklon
Vzpostavil sem nove stike	4.66	207	.634
Učil sem se od dobrih praks v tujini	4.60	207	.674
Izboljšal sem svoje socialne, jezikovne in/ali kulturne kompetence	4.48	207	.723
Izboljšal sem svoje znanje o predmetu, ki ga poučujem, o svojem profesionalnem področju	4.45	207	.780
Pridobil sem praktične spretnosti, relevantne za opravljanje mojega trenutnega dela in profesionalni razvoj	4.41	207	.776
Okrepil ali razširil sem svoje profesionalno omrežje	4.29	207	.839
Nadgradil sem svoje znanje o sistemih izobraževanja odraslih v drugih državah	4.27	207	.941
Izboljšal sem znanje tujega jezika	4.23	207	.854
Povečal sem zadovoljstvo pri delu	4.18	207	.893
Povečal sem svoje zavedanje o novih metodah ocenjevanja/kreditnega vrednotenja spretnosti ali kompetenc, pridobljenih v formalnem/neformalnem izobraževalnem kontekstu	4.15	207	.920
Svoje znanje in spretnosti sem delil z učečimi se in/ali drugimi osebami	4.10	207	.961
Povečal sem svoje zavedanje o (evropskih) mehanizmih financiranja projektov izobraževanja odraslih	4.08	207	.967
Okrepil sem sodelovanje s partnersko institucijo/organizacijo	4.06	207	.969
Izboljšal sem svoje zaposlitvene in poklicne možnosti	3.88	207	.955
Okrepil sem svoje organizacijske/vodstvene spretnosti	3.85	207	.882
Izboljšal sem svoje kompetence v uporabi orodij informacijske in komunikacijske tehnologije (npr. računalnika, interneta, virtualnih platform, programske opremo, IKT-naprav itd.)	3.37	207	1.116
Vzpostavil sem sodelovanje z akterji v civilni družbi	3.36	207	1.086
Vzpostavil sem sodelovanje z akterji na trgu dela	2.78	207	1.078

Trditve v tabeli so zapisane v moški slovnični obliki, vendar uporabljene kot nevtralne za moško in žensko slovnično obliko.

Vir: Cmepius, 2019; Mobility tool, Analiza vprašalnikov udeležencev mobilnosti 2014-2016; Interno gradivo.

Po mnenju udeležencev individualne mobilnosti je slednja najmočnejše vplivala na **njihov profesionalni razvoj na področju pridobivanja novega znanja o dobrih praksah v tujini, na njihove socialne, jezikovne in kulturne kompetence, na profesionalno področje delovanja** (oz. poučevanje) ter na **praktične spretnosti, pomembne za njihov profesionalni razvoj**. Mobilnost pomembno vpliva tudi na **krepitev profesionalnih omrežij**, v katere se vključujejo strokovni sodelavci, na **poznavanje in razumevanje sistemov izobraževanja odraslih v drugih državah** ter na **uporabo novih metod za ocenjevanje in vrednotenje znanja**, pridobljenega tako v formalnem kot neformalnem izobraževanju. Zaznati je tudi učinke pri pridobivanju **vodstvenih in organizacijskih spretnosti** ter **spretnosti uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije**.

Iz povedanega lahko torej sklepamo, da **individualna mobilnost krepi profesionalni razvoj strokovnih delavcev, saj ti s pomočjo mobilnosti pridobivajo tako novo strokovno znanje in praktične spretnosti kakor tudi socialne, jezikovne in/ali kulturne kompetence, pomembne za njihovo strokovno delovanje.**

3.3 Kaj menijo predstavniki ljudskih univerz o učinkih mobilnosti in strateškega partnerstva na profesionalni razvoj

Da bi pridobili še nekoliko bolj natančen vpogled v to, kakšno novo znanje, praktične spretnosti in različne kompetence, pomembne za profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih, pridobivajo udeleženci programa EU, smo na dveh izbranih ljudskih univerzah iz vzhodne slovenske regije – to je na institucijah, ki jih lahko štejemmo za ključne izvajalke izobraževanja odraslih, saj izvajajo tako formalno kot neformalno izobraževanje za poklicne, osebne ter splošne potrebe – izvedli dva intervjuja s koordinatoricama programa EU v mesecu februarju 2019. Da bi pridobili zaupanje obeh ljudskih univerz in koordinatoric, smo jim zagotovili anonimnost. Z dovoljenjem obeh ljudskih univerz smo intervjuja posneli z napravo za snemanje zvoka. Posnetke intervjujev smo prepisali in uredili za nadaljnjo obdelavo.

Obe koordinatorici programa EU delata na področju izobraževanja odraslih že slabih deset let, dosegli sta sedmo stopnjo izobrazbe družboslovne smeri in imata pedagoško-andragoško izobrazbo. Ena izmed njiju ima prav tako opravljen strokovni izpit na področju vzgoje in izobraževanja. Obe poleg svoje vloge koordinatorice programa EU opravljata tudi druge delovne naloge (organizatorica izobraževanja, vodja jezikovnih programov), čeprav ena izmed njiju v zadnjih letih opravlja predvsem delo koordinatorice programa EU. Obe sta prav tako poudarili, da se sami, prav tako kot tudi ostali sodelavci Ljudske univerze, aktivno vključujeta v programe nadaljnega strokovnega izpopolnjevanja za izobraževalce odraslih, ki jih organizira ACS. Udeležujeta se tudi letnih posvetov in konferenc s področja izobraževanja odraslih, ki jih organizirajo ACS, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ), CMEPIUS, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Zveza ljudskih univerz Slovenije (ZLUS), kakor tudi različnih usposabljanj in izpopolnjevanj, ki jih organizirajo druge Ljudske univerze oz. centri za izobraževanje odraslih. Izpopolnjujeta se predvsem na tistih področjih, ki so povezana s potrebami Ljudske univerze v lokalnem okolju. Pridobivata na primer novo znanje s področja mentorstva, svetovanja, jezikov, dela s priseljenci, temeljnih poklicnih kompetenc, uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v poučevanju, (novih) metod poučevanja, menedžmenta in vodenja v izobraževanju, vrednotenja neformalno in priložnostno pridobljenega znanja ipd.

Vključenost v programe in aktivnosti nadaljnega izpopolnjevanja in usposabljanja na nacionalni, regionalni in lokalni ravni je po mnenju koordinatoric programa EU zelo pomembna za profesionalni razvoj zaposlenih na obeh ljudskih univerzah.

Izobraževanje, usposabljanje in pridobljeno znanje na mobilnosti in v strateškem partnerstvu

Koordinatorici programa EU na izbranih ljudskih univerzah smo intervjuvali z namenom, da bi ugotovili, kakšno je njuno mnenje o izobraževanju, usposabljanju in pridobljenem znanju na mobilnosti in v strateškem partnerstvu na profesionalni razvoj zaposlenih v organizaciji.

Kot poročata, se njihovi **zaposleni izobražujejo in usposablajo ter pridobivajo znanje na različnih področjih.** Izpostavita področje **svetovanja, dela z ranljivimi ciljnimi skupinami** (npr. migranti, brezposelni, odrasli s posebnimi potrebami), **osnovnošolskega izobraževanja, ključnih kompetenc, izobraževanja za trajnostni razvoj,**

večgeneracijskega učenja, motivacijskih ukrepov v izobraževanju, uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v izobraževanju, sodobnih pristopov k poučevanju in učenju (npr. obrnjeno učenje, kombinirano učenje) ter **medijske pismenosti**.

S sodelovanjem v programu EU zaposleni v organizaciji po mnenju koordinatoric **pridobivajo in/ali krepijo tudi druge kompetence**, na primer **jezikovne kompetence, računalniško-digitalne kompetence, medkulturne kompetence, komunikacijske kompetence ter organizacijske in vodstvene kompetence**.

Kot ugotavlja ena izmed koordinatoric, se lahko v strateškem partnerstvu organizacija uči od druge organizacije.

... imela sem tak dober zgled v teh [...] partnerjih [...] ker v bistvu ti lahko opazuješ človeka v svojem projektu, ki je veliko bolj izkušen kot ti, imaš to srečo, ki je že večkrat opravljal to delo, ki ga ti prvič. In je potem še ta sreča, da [...] v tem projektu, ki ga sicer mi koordiniramo, imam mentorja.

(1. intervjuvanka)

Znanje in inovacije iz programa EU prenašajo na zaposlene bodisi tako, da se **po izvedeni mobilnosti predstavijo novosti vsem zaposlenim v organizaciji**, bodisi tako, da je v nek program vključenih več zaposlenih iz organizacije.

... vsaka oseba, ki se je vrnila s KA1 [mobilnosti], je imela obvezno predstavitev za sodelavce.

(1. intervjuvanka)

... to se nam je zdela vedno dobra ideja, da se pač več ljudi za isto področje, ki delajo, prijavi [v program EU].

(2. intervjuvanka)

Kot je pojasnila ena izmed koordinatoric, program EU spodbuja tudi **oblike skupinskega učenja, ki so pomembne za iskanje novih idej ter oblikovanje skupnih rešitev.**

Se mi zdi, da ko dobiš skupaj 15 ali 20 ljudi iz Evrope, ki delajo različne stvari, se naučiš toliko, kot prej niti nisi pričakoval, da je mogoče. Pričakovala sem, da bo poudarek bolj na tem, kar bo predavatelj povedal nam, ampak smo ugotovili, da je ogromno nekega znanja že med nami, in če se malo zamenjaš, pogovarjaš o teh stvareh, [...] dobiš ogromno idej pa tudi rešitev problemov, ki jih imaš doma, pa še niti vedel nisi, da so problemi.

(2. intervjuvanka)

Druga koordinatorica je izpostavil pomen programa EU za **pridobivanje novega znanja ter refleksijo svojega lastnega dela v organizaciji**, ki ga omogoča pogled 'od zunaj'.

... veliko informacij dobim tudi v samih projektih Erasmus, od kolegov iz tujine, ki delajo stvari, ki jih mi ne, ali pa jih delajo drugače, ali pa bolje, že dlje. Ker vendarle, v slovenskem prostoru – vsaj ljudska univerza – je en tak manjši bazen, tako da se mi zdi, da se znanje hitro zasiči. Da greš ven in od zunaj pogledaš na svoje delo, se mi zdi nujno.

... ampak, ko ti greš ven, ko se ti odmakneš iz svojega lokalnega okolja, kjer si nekako 'zaciklan' v ene vzorce razmišljanja in se gibaš v istih krogih, iste misli krožijo. In ko ti stopiš ven, vidiš svoje delovno mesto od daleč, pa svoje področje, in potem vidiš, kaj tvoj kolega v tujini dela, in lahko na nek način bolj sproščeno, bolj kreativno pogledaš na stvari doma.

(1. intervjuvanka)

Ogromno dobiš s tem, ko si v nekem mednarodnem okolju, tudi vidiš situacijo. Recimo, si v državi, kjer je ta problematika trikrat večja, kot je pri nas, in dejansko vidiš, da partnerji nekaj uporabljajo in je to ravno to, kar potrebujemo tudi pri nas.

(2. intervjuvanka)

Program EU prav tako **krepi sodelovanje med organizacijami na regionalni in nacionalni ravni.**

Z nekaterimi kolegi z drugih ljudskih univerz se mogoče zdaj večkrat pokličemo ali pa smo okrepili sodelovanje, ker mi njim pomagamo pa oni nam, in izmenjujemo izkušnje.

(1. intervjuvanka)

Program EU predstavlja **'mehanizem' za uvajanje sprememb v organizaciji kot tudi za profesionalni razvoj zaposlenih v organizaciji.**

... pri projektih Erasmus gre za neke spremembe. Ti razvijaš neko novo učno gradivo, neko novo prakso, v bistvu gre za poskus uvajanja sprememb. Uvajanje sprememb je lahko stresna zadeva, ker je sama sprememba po sebi stresna [...] odvisno je od vzvodov, ki jih imaš na voljo, ali pa tudi motivacijskih tehnik mogoče, ki jih poznaš, kako potem res v življenje spraviti te stvari.

(1. intervjuvanka)

... projekti pomagajo, da pridemo na višjo stopnjo, da rešimo kakšno zaganje, kjer bomo dejansko imeli največjo korist, dolgoročno gledano. Da ne naredimo nečesa, kar gre na polico, ampak da imamo res nekaj, kar potem tudi z veseljem nekdo prime še v roko in uporablja ali pa spremeni svoj način dela zgolj zaradi tega, ker se je nekaj novega naučil.

(2. intervjuvanka)

Težava, ki tudi z vidika profesionalnega razvoja osebja ostaja pereča na ljudskih univerzah, pa je, da je večina sodelavcev honorarno zaposlenih, pri čemer se za te sodelavce težko zagotovi njihov nadaljnji profesionalni razvoj.

... pri nas imamo zunanje sodelavce, večina naših učiteljev je zunanjih sodelavcev. To je tudi vprašanje potem, kako motivirati te sodelavce, ki učijo mogoče na treh različnih šolah poleg redne službe ali pa pač samo na različnih krajih. Kako jih motivirati, da bodo ravno pri nas začeli uporabljati novo metodo ...

(1. intervjuvanka)

... mi imamo ogromno zunanjih sodelavcev, ki prihajajo iz različnih okolij, iz različnih poslovnih profilov, ali so to učitelji v osnovnih šolah, pa pri nas učijo še osnovnošolce ali v osnovni šoli za odrasle, ali pa so to ljudje mogoče čisto iz stroke, ljudje, ki imajo svoja podjetja in potem predavajo pri ekonomskih predmetih. In je bil vedno pereč problem – kako zagotoviti, da bodo vsi ti izobraževalci pri nas uporabljali nove metode IKT-izobraževanja iz programa EU.

(1. intervjuvanka)

Zanimalo nas je, kako lahko program EU pripomore pri nadgradnji obstoječega sistema za izpopolnjevanje kadrov v izobraževanju odraslih na nacionalni ravni. Obe koordinatorici soglašata, da **program EU pomeni pomembno nadgradnjo vzpostavljenega nacionalnega sistema izpopolnjevanja in usposabljanja. Posebej izpostavita hitrost in odzivnost, s katero se lahko program EU (za razliko od nacionalnega sistema) odzove na aktualne potrebe organizacije v lokalnem okolju.**

... potreba je in v roku dveh let bosta že nek učinek in neka rešitev za tisti problem. Tako da, kar zadeva odzivnost na kakršno koli problematiko ali pa potrebo, je Erasmus res zelo hiter. Ko se pojavi nekaj, se pojavijo tudi projekti na to temo, ki to naslavljajo. Recimo, če pogledamo na primeru beguncev in iskalcev azila. Preden bo nastalo neko koristno in pametno usposabljanje, vseeno traja, Erasmus je pa z nekimi hitrimi rešitvami zelo hitro pomagal pri tej problematiki. [...] Na nacionalnih ravneh je ogromno neke birokracije, preden zadeva steče, da oni lahko kaj naredijo, da je potrjeno, traja. Tu pa imaš možnost – jaz imam ta znanja, ti imaš ta znanja, oni vejo o tem nekaj, mi vemo o tem. Dajmo zbrati to skupaj in že lahko imaš neko zadevo, v roku leta, dveh, treh že lahko to testiraš, in če je super, daš naprej. In je to to! Tukaj vidim Erasmus res kot neko super orodje teh krovnih organizacij, da dejansko zadeve prihajajo noter, da prihajajo neke dobre prakse v okolje, koder mogoče drugače ne bi prišle.

(2. intervjuvanka)

Ena izmed koordinatoric je prav tako izpostavila, da bi bilo smiselno **na bolj sistematičen način povezati nacionalni sistem izpopolnjevanja in usposabljanja z dosežki programa EU v državi, pri čemer bi lahko ključno vlogo prevzel ACS.**

Mislím, da bi ACS tu lahko res imel neko ključno vlogo pri tem, ker mi (s kolegi z drugih ljudskih univerz) mnogokrat delamo podobne stvari. Mogoče bi ACS lahko vsa ta znanja zapakiral v nek izobraževalni paket, pa se potem post festum po projektu tudi nudijo, kot neka delavnica ali pa neko usposabljanje za posamezno področje. Jaz mislim, da ostane ogromno stvari pri različnih izvajalcih projektov. [...] Tukaj vidim, da bi bilo mogoče povezovanje obeh, in Erasmusa in ACS-a, to bi bilo res super.

(2. intervjuvanka)

Za konec nas je zanimalo še, kaj je ključno, da je organizacija lahko uspešna na področju mednarodnega udejstvovanja in nadgradi svoje redno delo z integracijo novopridobljenih znanj, praks, izkušenj v redno delo organizacije.

Obe koordinatorici sta se strinjali, da **gre za podporo vodstva, predvsem pa že v osnovi za vizijo organizacije, ki mednarodno sodelovanje sprejme kot eno izmed vej svojega rednega delovanja in temu nameni tudi čas zaposlenih. Šele v tem primeru lahko mednarodno sodelovanje v organizacijo doprinaša pozitivne učinke, razvoj in nadgradnjo.**

... nekaj časa smo se lovili, korak za korakom, projekt za projektom pa smo imeli isti problem. Ni steklo v takšnem obsegu, ko bi si mi želeli. Potem pa je bila prelomnica, ko se je direktorica odločila, da mednarodna dejavnost postane pomembna dejavnost zavoda, da je to nekaj, kar mi razvijamo, da je to nekaj, na čemer mi delamo, da je to nekaj, kar mora priti v veljavo, da mora biti tudi priznано, da ni tisto, kar dobi organizator izobraževanja 'za zraven'. Če ti dobiš nekaj 'za zraven', potem se tudi obnašaš tako, kot da je 'za zraven'.

(2. intervjuvanka)

Zaključek

Pričujoče gradivo bralcu omogoča vpogled v **kompleksen in heterogen sistem izobraževanja odraslih v Sloveniji** ter ponuja razmislek o konceptualizaciji profesionalnega razvoja izobraževalcev odraslih. Ob tem opozarja na pomen vzpostavljenega sistema začetnega izobraževanja in nadaljevalnega izpopolnjevanja, v katerega bi se skladno z vlogo, ki jo opravljajo, morali vključiti vsi strokovni delavci, ki delajo na področju izobraževanja odraslih, saj je moč strokovnost vseh, ki delujejo na področju izobraževanja odraslih, graditi le prek profesionalnega ravnanja, ki je utemeljeno na ustreznih znanstvenih spoznanjih in etičnem ravnanju.

H krepitvi sistema nadaljnega izpopolnjevanja in usposabljanja lahko pomembno prispeva tudi sodelovanje v programu EU, kot smo ugotavljali v 4. poglavju. Sodelovanje v projektih ali udeležba na mobilnosti **krepi profesionalni razvoj strokovnih delavcev**, saj ti na ta način pridobivajo **ново strokovno znanje** in **praktične spretnosti ter socialne, jezikovne, (inter)kulturne, informacijsko-komunikacijske, organizacijske in vodstvene kompetence, pomembne za njihovo strokovno delovanje**. Posledično se krepi tudi **kakovost organizacije** (v našem primeru Ljudske univerze), ki ugodno vpliva tako na **profesionalni razvoj osebja v organizaciji kot tudi širše v lokalnem in regionalnem okolju**, čeprav ta žal ne doseže vsega osebja v organizaciji v enaki meri; zaradi velikega števila zunanjih sodelavcev na Ljudskih univerzah so učinkov programa EU primarno deležni predvsem redno zaposleni na organizaciji.

Ključna na tem mestu je tudi **usmerjenost organizacije v delovanje na mednarodnem področju** in **odločenost novopridobljena znanja in izkušnje prenesti v svoje redno delovanje**. Gre za vizijo delovanja organizacije, ki mednarodnega udejstvovanja ne dojema kot dodatne dejavnosti, ampak kot način dela.

Za bolj celovito sliko vpliva programa EU na profesionalni razvoj izobraževalcev odraslih pa bi potrebovali tudi rezultate, ki bi zajeli tako večje število preučevanih Ljudskih univerz, ki delujejo v različnih regionalnih okoljih, kakor tudi različne tipe institucij, ki delujejo na področju izobraževanja odraslih in pomembno dopolnjujejo ponudbo v izobraževanju odraslih.

